

Hooft landeigenaar in Friesland.

door Dr. P. LEENDERTZ JR.

In de jaren na het Bestand waren de financiën van Friesland in een treurigen toestand. Vooral kwam dit aan den dag, toen onder leiding van Frederik Hendrik de oorlog weer krachtiger gevoerd werd en daarvoor herhaaldelijk extra bijdragen van de gewesten gevorderd werden. Friesland was niet in staat zijne quota's te betalen en de achterstal werd steeds grooter. Wanneer de Staten-Generaal en de Raad van State aandrongen op krachtiger belastingheffing, werd daarover in de Staten van het gewest wel veel gesproken, maar al bleven deze Staten ook veel langer dan gewoonlijk, zelfs bijna permanent bijeen, tot een beteren toestand kwam men niet. De van ouds voor Friesland kenmerkende partijschappen en de onderlinge naijver verhinderden, dat men tot overeenstemming kwam, terwijl bovendien zeer velen uitsluitend hun persoonlijk belang zochten en iedere verbetering tegenhielden, waardoor een einde gemaakt zou worden aan misbruiken, waarvan zij zelf voordeel hadden. Ten slotte ging Friesland er zelfs toe over eigenmachtig troepen af te danken ¹⁾.

De Raad van State en de Staten-Generaal begrepen nu, dat er een einde aan moest komen. Er werd gesproken over dwangmaatregelen, er werd zelfs mede bedreigd, maar tot daden kwam het niet. Men bepaalde zich voorloopig maar weer tot nieuwe, soms vrij scherpe verzoeken.

Toen alle schriftelijke aanmaningen gedurende meer dan vier jaren niets uitwerkten, werden uit Den Haag een paar heeren naar Friesland gezonden, om te trachten door persoonlijke overreding de zaak tot een goed einde te brengen. Deze rapporteerden in 1637 aan de Staten-Generaal, „datter in Vrieslandt noch geldt noch goede ordre by de Regeeringe was” ²⁾.

Van den achterstal werd niets betaald. Daarom stelde de Raad van State voor „dat men soude willen resolveren ende

---

¹⁾ Arend, Alg. Gesch. des Vaderlands III, 4e st. bl. 830.

²⁾ Aitzema, Saken van Staet en Oorlogh, I, bl. 469.

procederen tot verkooping van eenige percelen van goederen de Provincie toekomende, ende niet veel inbrengende, als verscheide Venen, 't Nieuwe-Bildt, 't Slijk by Doccum, de Heerlijckheydt Visvliet, of andere parthijen daer geld van konde komen" ¹⁾).

Men wilde er in Friesland echter niet aan. Blijkbaar vreesden de Staten de algemeene ontevredenheid van hen, die deze goederen voor belachelijk lage prijzen gepacht hadden.

De Raad van State herhaalde zijn voorstel en wees verder nog op „Schiermonnikoog, ofte andere perceelen daer best gelt van kan komen; Daer by oock souden kunnen verkocht worden een hondert of anderhalf Staten Clooster-landen." ²⁾

In April 1638 waren de heeren van den Raad van State weer in Friesland. Dezen keer ging het niet alleen om den achterstal der quota's, maar wilde men het geheele financieuzen in orde brengen. Wij lezen nl.: „om eenmael uyt die lasten ende schulden gereddet te werden, was mede versocht, dat de Provincie wilde verkopen een goed gedeelte van Clooster-Saten, ende met penningen daer uyt procederende afleggen de opgenomen Capitalen. . . . de verkooping alrede gedaen, is voordeelijk geweest, door dien jaerlijcks niet als *vier duysent guldens* uyt d'inkomsten wort gemist, ende daer teghens een groot capitael van *negen a thien tonnen* Gouts geprofiteert, van verdere verkooping is oock niet anders als groot voordeel te verwachten." ³⁾

De Staten waren er nl. werkelijk in het begin van 1638 toe overgegaan gedeeltelijk het advies van den Raad van State te volgen en hadden voor f 900.000 aan Bild- en Klooster-landen verkocht ⁴⁾. Men ziet hieruit ook, hoe groot de misbruiken waren. De eigendommen der provincie leverden nog geen half procent aan pacht op, terwijl zij geld op losrente opnam tegen 7 procent.

Veel verlichting had deze verkoop echter nog niet gegeven. Er was immers zooveel achterstallige rente te betalen, dat de hoofdsom der losrenten, die 1 Mei 1638 niet minder dan f 4.200.000 bedroeg, daardoor niet noemenswaard verminderd was ⁵⁾. Toch was dit het eenige middel om uit het moeras te geraken, aangezien men de betere en afdoende middelen niet

¹⁾ Aitzema, I bl. 470.

²⁾ Ib. bl. 471.

³⁾ Ib. bl. 584.

⁴⁾ Ib. bl. 734.

⁵⁾ Zie de uitvoerige opgave bij Aitzema, I bl. 734 vlg.

aandurfde, nl. verpachting naar de volle waarde en strenge, eerlijke belastingheffing, met bestraffing van ontduiking en knoeierijen.

In Juli 1638 besloten dus de Staten van Friesland, aangezien er aan „de Militie, Renten ende Interessen” meer dan twee millioen te kort was, tot verkoopning van:

„alle de Veenen ende Leyen, 't Landschap toe behoorende....

Het eylandt Schiermonnickooch....

De Bil-landen langs den Oldendijk .....

Het Munck-Bildt....

Het slijk bij Doccum ....

Alle des Lantschaps Landen met geen Floreen beswaert zijnde ....

Ende daer en boven .... het thiende part van alle des Landtschaps Kloosters, Saten ofte Landen by Lottinge te nemen....”

De laatstgenoemde landen enz. zouden in eene eerlijke verhouding uit alle grietenijen genomen worden. De verkoopning zou plaats hebben op 28 Aug. O. S. en de betaling in drie termijnen, 1 Nov. 1638, 1639 en 1640¹⁾.

Tot de schuldeischers van Friesland behoorde de dichter en geschiedschrijver P. C. Hooft. In zijne kladboeken vinden wij een groot aantal, gedeeltelijk nog onuitgegeven brieven hierover, die eene nadere bevestiging geven van het bovenstaande overzicht en tevens een beeld van de moeilijkheden, die men in de 17e eeuw had met geldbelegging.

Om te begrijpen, hoe wij sommige bijzonderheden wel, andere niet vernemen, is het noodig te weten, hoe Hooft met zijne brieven te werk ging. Soms schreef hij eerst een klad op een los blad papier en schreef dit later in het kladboek over, nadat hij den brief verzonden had. Een andermaal schreef hij eveneens een klad op een los blad, maar nam in het kladboek slechts een uittreksel of „gedenkenisse” daarvan over; van deze brieven is het klad slechts een enkele maal bij toeval bewaard. Ook schreef hij het klad wel dadelijk in het kladboek, en dan zijn er dikwijls veel doorhalingen in. Geregeld terugkeerende brieven en herhalingen, waarvan dus de vorm vaststond, schreef hij ook wel dadelijk in het net en nam dan in het kladboek slechts een kort uittreksel over. Verreweg de meeste brieven echter

¹⁾ Aitzema, I bl. 585.

bleven geheel buiten de kladboeken en daarvan is alleen bij toeval het klad of het origineel bewaard gebleven. Ten slotte zijn er ook kladboeken verloren gegaan.

Wel hebben wij dus vrij veel brieven van Hooft, maar toch lang niet alle. Daardoor blijven er hier en daar nog vragen over. Al dadelijk aan het begin b.v. weten wij niet, wanneer Hooft het geld geleend had. De eerste brief, dien wij hebben, is van 30 Juli 1635 aan „de ontfangers van Vrieslandt, Willem van Vuerssen ¹⁾ ende Albert van Aisma”. Hierin zegt hij de leening van f 6000.— op tegen den naasten verschijndag, 4/12 Febr. 1636. Dat hij het geld noodig had, is natuurlijk het gewone voorwendsel, wanneer men de eigenlijke reden niet noemen wil. Deze zal wel geweest zijn, dat hij voldoende aanwijzingen gekregen had om te vreezen, dat het met de betaling der rente spaak loopen zou. Uit de verdere brieven blijkt, dat hij in Februari 1635 de rente nog ontvangen had, of het geld eerst toen had geleend.

Toen de betaling uitbleef, schreef hij 19 Febr. 1636 nogmaals aan Aisma. Ook hierop kreeg hij blijkbaar geen of een onbevredigend antwoord en nu riep hij de hulp van een zijner bekenden in. Dit was Geeraert Staekmans, destijds afgevaardigde van Friesland in de Staten-Generaal. Evenals zijn broeder Willem, burgemeester van Franeker, de vriend van Anna Maria Schuurmans en van Huygens, was hij een beoefenaar der wetenschappen en stond met verschillende Hollandsche geleerden in betrekking. Ook van Vondel hebben wij een gedicht aan hem. Hooft was met hem in briefwisseling, leende boeken van hem en zond hem gedeelten van zijne *Historiën* ter beoordeeling en verbetering. Dezen vroeg hij dus nu hulp en voorlichting om betaling van hoofdsom en rente te krijgen in een brief van 29 Juni 1636 (no. 595) ²⁾.

Maar Staekmans was geen tovenaer, die met zijn woord de financiën van Friesland in orde brengen kon, en Hooft was niet de eenige, die op betaling aandrong. In een brief van 25 Juli 1636 (no. 604) aan zijn zwager Joost Baek vraagt Hooft b.v. „hoe de Vriezen zich aanschikken, oft wat andre schulde-

¹⁾ In de Kroniek van het Hist. Gen. 28, bl. 486 heet hij Viersen.

²⁾ De tusschen haakjes geplaatste cijfers noemen het nummer in Van Vloten's uitgave der Brieven van Hooft, Leiden 1855—1857. Die brieven, die wij zonder cijfer vermelden, zijn nog onuitgegeven.

naers [d. i. schuldeischers] schijnen bij der handt te zullen neemen, om aen 't hunne te raeken."

In het volgende jaar ging de advocaat Jacob Baek naar Friesland. Waarschijnlijk zal hij daar wel de belangen van verscheidene schuldeischers, b.v. van zijn broeder Joost, te behartigen gehad hebben. Hooft droeg hem 11 Mei 1637 op den ontvanger Aisma om betaling van hoofdsom en renten, of desnoods alleen van de twee jaar achterstallige rente, aan te spreken.

Misschien heeft Baek bij deze gelegenheid wel de betrekkingen aangeknoopt met den oudburgemeester van Harlingen, Hans Harmansz. de Vries. Dezen vinden wij nl. in het vervolg herhaaldelijk genoemd als gemachtigde van Joost Baek en van Hooft. Zoo zond Hooft hem b.v. 6 Febr. 1638 door bemiddeling van Baek (no. 676) drie ordonnantiën op den ontvanger Aisma voor drie jaren achterstallige rente, en iets later ook nog „de originele obligatie, om veranderd te worden op naam van den nieuwen ontvanger”.

Toen ook dit niet hielp, besloot Hooft de hulp der regeering van Amsterdam in te roepen. Hij stelde een brief op, dien hij wenschte, dat Burgemeesteren zouden zenden. Hierin werd zelfs gedreigd met gijzeling van personen en inbeslagneming van goederen.

Op een afschrift van dit ontwerp lezen wij aan den achterkant: „maer en is in dier voeghen niet geschiet als zijnde deeze missive te scherp ingestelt. A°. 1638”. Hieruit moeten wij opmaken, dat Burgemeesteren wel geschreven hebben, zij het in wat zachteren vorm. De veronderstelling is dan zeker niet te gewaagd, dat deze brief medegewerkt heeft om de Staten te doen besluiten tot de groote verkooping in 1638.

De Hollandsche schuldeischers wilden van deze verkooping gebruik maken om hunne vorderingen te innen en zoo mogelijk tegelijk eene andere goede geldbelegging te vinden. Hooft wilde met zijne zwagers Cloeck en Baek en zijn neef Van Zurk, als het kon ook nog met anderen, naar Friesland gaan om persoonlijk te koopen. Aan Baek schreef hij 27 Aug. 1638 (no. 695) o. a.: „Dat wy wat sterk van getaele ujt quaemen, schijnt raedzaam, als men landt zoude koopen: om zoo veel meer boeren by elkander te moghen planten, tot hun' onderlingen troost ende gerief”. Ook vindt hij het raadzaam een paar dagen vóór de verkooping in Friesland te zijn „om alvooren op alle vereischte dingen te letten”.

Of de heeren werkelijk op reis gegaan zijn, blijkt niet. Maar zeker is het, dat Hooft althans toen geen land gekocht heeft. Ook is de verkoop niet, of slechts gedeeltelijk doorgegaan, misschien wel omdat er te weinig geboden werd. Wij zien ten minsten, dat er in den volgenden zomer weer eene verkoop was.

Een brief van 26 Juni 1639 (no. 717) aan Baek handelt weer over „de zaeken van Vrieslandt”. Hooft vraagt, of het noodig is daar te zijn of een gemachtigde te sturen bij het laatste bod op de landerijen op Maandag 4 Juli, of dat het voldoende is er 14 dagen later te komen „wanneer men ze in slaggh leggen zal”. Men zou dan toch Zaterdag te voren in Leeuwarden moeten zijn om met den Heer Staekmans en anderen te overleggen. Hij wil dus nu vooraf nog eens met de vrienden samenkomen. Ook moet Baek van de vrienden in Harlingen zoo spoedig mogelijk bericht vragen, wat er geboden is voor de landen, die hem het best toelijken. Daarna kan men gezamenlijk naar Friesland reizen of „bequaeme en vertrouwde luiden maghtighen tot den inkoop, te zekeren en bepaelden prijze. Ende konden wy eerst te zaemen overweghen, oft niet dienstigh waere etlijke Hofsteden, beloopende te zaemen ter somme toe van ons achterwezen, in maetschappye te koopen, ende daerna te deelen, by looting oft verdragh”. Men moest dus vooral niet tegen elkander opjagen.

Uit den brief van 12 Juli 1639 (no. 720) aan Baek zien wij, dat Hooft den 14en met Cloeck en Van Zurk bij hem zoude komen en daar zijn vriend — waarschijnlijk Hans Harmensz. de Vries — vinden. Deze vriend moest vermoedelijk voor hen bij den slag de gewenschte landerijen koopen. Deze zijn dan echter wel boven den door hen bepaelden prijs gegaan, want Hooft althans heeft toen geen land gekocht, zooals uit de latere brieven blijkt.

De Staten hebben echter ook bij deze gelegenheid niet alles verkocht. Waarschijnlijk zijn de landerijen, waarop door de onderlinge afspraken der gegadigden geen voldoende bod kwam, niet toegewezen en hebben de Staten den ontvanger opgedragen die landerijen zoo voordeelig mogelijk onderhands aan de schuldeischers te verkoopen. Zoo alleen toch wordt ons de volgende brief begrijpelijk.

Aenden H. Albert van Aisma, ontfanger generael der Kloosterinkoomsten van Vrieslandt, tot Leeuwaerde
Mijn Heere, Zijnde nu bijkans vijf jaeren verlopen, dat ik

niet alleen mijn Capitael van 6000 gl., maer ook den interes van dien derve; ende mij ganschlijk ongeleghen landerijen in dien oord te koopen, om de penningen daer aen te korten; zoo wil ik U.Ed. voor dit mael, ende in 't laeste, wel dienstelijk ende vrundtlijk gebeden hebben, dat UEd. gelieve orde te stellen tegens den 4en Februarij a°. 1640 naestkomende, om mij te voldoen van 't voorzejde Capitael, ende de vijf jaeren interesse; oft, bij gebreke van dien, mij te goede te houden, dat ik het mijne, van U.Ed., wiens persoon ende goederen daer voor speciaelijk verbonden zijn, bij weghe van rechte vordere, in vast vertrouwen, dat de Justitie van Vrieslandt niet laeten zal haer eere ende plicht te betrachten; oft immers, zoo mij ('t welk godt verhoede) geen recht gebeuren moghte, dat, in zulken gevalle, mijne natuurlijke ende wettighe Overhejt niet faelen zal mij de handt te bieden om, door andre billijke middelen te bekoomen 't geene dat ik zoo rechtvaerdelijk te ejschen, ende met zoo langduyrich een geduldt, niet zonder kosten ende schaede, verwacht heb. U.Ed. dan gewaerdighe zich, door den E. Heere Ripperdus Sixti, die Uwer Ed. desen zal doen houden, een toeverlaetigh antwoordt aen mij over te schikken; ende blijve den Almoghende bevolen, nevens groete ende eerbiedenis,

Mijn' Heere, van

Uwer Ed.

Weldienstwillighen

ujt Amsterdam, 25 Novemb. 1639.

P. C. Hóóft.

Dezen brief zond Hooft open aan Sixti, predikant te Leewarden, die hem aan Aisma moest doorzenden. Uit den begeleidenden brief zien wij, dat hij wel dreigde, maar nog niet dadelijk zooforsch wilde optreden. Wij lezen daar nl.: „Ik schrijf wel over volle betaeling: ben nochtans, indien daerin swaerighejt gemaekt wort, te vrede, dat U.E. ujt mijnen naeme beloove den interes van een jaer, te weeten 420 gulden te laeten vallen, tot een' vereeringe voor zijn' Ed. op voorwaerde, dat dezelve gelieve binnen 2 oft 3 weeken nae den verschijndagh, vierden van Februario naestkomende, de resterende 6000 gl. hooftgelds, ende 1680 gl. voor interes van 4 jaeren, te doen tellen hier t'Amsterdam, aen mijnen Rentmr. Sr. Carel vander Wijen". Anders zou hij de zaak in rechte moeten vervolgen.

Het is wel teekenend voor de toestanden en de opvattingen

in de 17e eeuw, dat Hooft, die toch een rechtschapen man was, den ontvanger een persoonlijk voordeel laat bieden voor eene ambtshandeling.

Betaling volgde echter ook nu niet. Zelfs kwam er geen antwoord, ook niet van Sixti. Den 14en Jan. 1640 schreef hij dezen dus opnieuw met verzoek om antwoord.

Nu volgt er een geruime tijd, waarvan wij niets vinden. Waarschijnlijk begreep Hooft ten slotte, dat hij het geld nooit zou krijgen, en liet hij nu zijn gemachtigde in Friesland met den ontvanger onderhandelen. In een brief van 5 Aug. 1640 (no. 759) aan Staekmans schrijft hij bericht ontvangen te hebben „hoe Hans Harmanszoon de Vries, Oudburghermeester van Harlingen, gemaghticht van my, by mangel van andren toeverzicht om 't mijne te bekoomen, voor my gekoft hadt een stuk lands van 100 pondemaeten, geteekent No. 292. gelegen tot Hartwaerdt, voor de somme van 8800 gl.” De rente van f 6000.— hoofdsom was intusschen in vijf en een half jaar opgelopen tot f 2320.—¹⁾.

Zoo waren dus eindelijk de leening en de renten verrekend. Maar daarmede waren de moeilijkheden niet ten einde. Reeds kort daarna lezen wij in een brief van 4 of 5 Sept. 1640 (no. 763) aan Baek, dat Hooft een brief van De Vries ontvangen had en dat hij er over dacht met zijn neef Johan Cloek naar Friesland te reizen, „achtende dat mijne jeghenwoordigheid eenighe vrucht mochte doen, om ujt deeze haeperingen te raeken”. Wat die „haeperingen” waren, blijkt niet. Wel zien wij uit het vervolg van den brief, dat hij met zijn zwager gezamenlijk land gekocht had.

Of hij dezen keer op reis gegaan is, weten wij niet. Twee jaar lang vinden wij nu in de brieven niets over deze landerijen. Alleen weten wij uit een brief van Van Baerle aan Huygens van 8 Juni 1642 (Hoofts Brieven, IV, bl. 306) dat hij toen in Friesland was, zeker wel om zelf alles eens op te nemen. Niet lang daarna hooren wij weer van moeilijkheden, in een brief van 31 Oct. 1642 (no. 824) aan De Vries te Harlingen.

Wij zien hieruit, dat de laatste termijn der kooppeningen nog betaald moest worden. Gedeputeerde Staten hadden verder besloten de verkochte landerijen te doen opmeten. Hooft zegt

¹⁾ Dit moet zijn f 2310.—. Maar Hooft was niet sterk in het rekenen en vergist zich daarin wel vaker. Hij wist dat trouwens zelf ook wel; zie zijn brief aan Baek van 29 Juni 1637 (no. 661).

nu geen bezwaar te hebben tegen betaling van hetgeen er meer dan 100 pondematen zou blijken te zijn. Maar de huurder had hem verteld „dat er een deel rieds, wels, ende waaters laastmaals meede ingemeeten [was], twelk voor geen landt [kon] gerekent worden”. Bovendien waren hem verkocht 100 pondematen binnen de wellen en de huurder had hem verteld, dat een groot deel van het land, zooals hij ook zelf gezien had, buiten de wellen lag en veel slechter was dan hetgeen daarbinnen lag. De Vries moest nu verzoeken, dat hem de volle 100 pondematen binnen de wellen geleverd zouden worden, of dat men anders zou goedvinden, dat op de kooppenningen zooveel gekort zou worden, als het land bij taxatie zou blijken minder waard te zijn.

Toen er geen antwoord kwam, herhaalde hij 11 Nov. zijn schrijven en vroeg 17 Nov. nogmaals om antwoord (zie no. 824).

Het uit den weg ruimen van al deze moeilijkheden ging blijkbaar niet zoo gemakkelijk. De eerstvolgende brief, dien wij vinden, is van 9 April 1643 (no. 841) aan De Vries.

Dit was een antwoord van Hooft op den brief, dien De Vries op 22 Maart aan Baek geschreven had, welken brief wij natuurlijk niet meer hebben. Den koopbrief en de quitantie van den laatsten termijn heeft Hooft ontvangen. Verder keurt hij de overeenkomst goed, die De Vries met den ontvanger Gualteri had getroffen. Deze had blijkbaar beloofd voorloopig niet op betaling der overmaat aan te dringen, mits Hooft voor het Hof van Friesland eene vordering instelde om 100 pondematen binnen de wellen te bekomen. De Vries wilde echter niet tegen de Provincie procederen en stelde voor, dat Hooft de zaak aan twee advocaten in handen zoude geven. Maar deze, die zich nu ook „een onderzaet der Eed. Grootmo. Heeren Staeten van Vrieslandt” gevoelde, was bang, dat nu ook hem het procederen kwalijk genomen zou worden. Hij wilde dus eerst nog antwoord op enkele vragen — wij kennen deze niet — voor hij aan de advocaten François Sprong en Abraham Mellinga volmacht gaf.

Het antwoord was zeker van dien aard, dat Hooft liever niet ging procederen, want in een brief van 9 Mei 1643 (no. 847) aan De Vries verzoekt hij dezen aan Ged. Staten voor te stellen, dat het geschil van weerskanten „werde verbleeven aan eenighe Heeren van den Hoove van Vrieslandt”.

Eene maand later, 10 Juni 1643 (no. 848) schreef hij weer

aan De Vries om antwoord en met de vraag, of de ontvanger „schijnt des Landschaps actie te zullen laten berusten, indien ik zwijghe van al het landt binnen de wellen te hebben”.

De laatste brief hierover is van 24 Juli 1643 ¹⁾ aan De Vries (no. 851). Nu de Gedeputeerde Staten geen arbitrage gewild hebben, vindt Hooft goed met betrekking tot het geschil over de overmaat van het land te zwijgen, zoolang de ontvanger Gualteri zwijgt.

Dit was zeker de verstandigste oplossing van het geschil. Maar of men tegenwoordig in een ontvanger prijzen zou, wanneer hij eigenmachtig eene dergelijke schikking maakte, mogen wij betwijfelen. Het is echter wel weer teekenend voor 17-eeuwsche toestanden.

Nog eene moeilijkheid wachtte Hooft, maar deze is voor ons niet zoo belangrijk, waarom wij den inhoud der 19 brieven (no. 864, 865, 866, 867, 868, 870, 871, 873, 908, 909, 921, 940 en eenige onuitgegevene) kort zullen samenvatten.

Hooft had zijn land verhuurd aan Tjaart Sibles Reen voor slechts f 244.60. Het is dus te begrijpen, dat hij er wel ooren naar had, toen de huurder het land wilde koopen. Den 9en Oct. 1643 zond Hooft hem een koopcedel ter teekening. Toen deze, ook na herhaalde aanmaning, niet terugkwam, liet Hooft de huur opzeggen en verzocht 13 Nov. Regnerus Bruinsma te Bolsward, oudlid van den Raad van State en zwager van De Vries, de zaak voor hem in orde te brengen. Reen maakte nu nl. bezwaren tegen den kooprijs van f 13.000.— en tegen de voorwaarden. Denzelfden dag schreef Hooft nog aan een ons onbekende (no. 868) ²⁾ en tegelijk aan De Vries, wien hij 30 Nov. opnieuw schreef en om antwoord verzocht.

Op 27 Dec. zond Hooft, door tusschenkomst van De Vries, een uitvoerigen brief aan Bruinsma, waarin hij het geheele

¹⁾ In de uitgave onjuist gedateerd op 14 Juli.

²⁾ Deze brief heeft geen adres en geen datum. De laatste blijkt echter uit het uittreksel van 30 Nov. Van Vloten zegt, dat de brief aan De Vries gericht is. Dit is onjuist. Onder den brief staat, maar zeer duidelijk daarvan afgescheiden: „Ten zelve daaghe kortlijk geschreeven aen den Burghermr. de Vries tot Harlingen.” Wie de geadresseerde was, kunnen wij niet zeggen, misschien was het Staekmans. In allen gevalle was het een vriend van Hooft, want deze bedankt hem voor „de eere en goede siere, genooten bij mij en de mijnen, ten huize van UE.”

verloop der onderhandelingen vertelde en hem verzocht den verkoop in orde te maken.

Intusschen werd de zaak nog onaangenamer, toen Reen bij het Hof protesteerde tegen het opzeggen van de huur en eischte, dat de verkoop voortgang zou hebben, natuurlijk op de voorwaarden, zooals hij die verstond. Hooft was nu toch verplicht de hulp der advocaten Sprong en Mellinga in te roepen.

Kort daarna stierf Tjaart Reen en trad zijn broeder Watse voor de erfgenomen op. Deze was niet handelbaarder dan zijn broeder, zoodat het proces voortgezet werd. In Maart 1645 werd een eerste vonnis gewezen, waarmede Hooft niet geheel en al tevreden was. Toch was het ook niet zoo ongunstig, of Hooft verzocht 18 April 1645 den advocaat Sprong de zaak „bij ampliatie” te vervolgen. Het geschil liep blijkbaar over de voorwaarden, die bij een mondeling onderhoud te Muideren op 3 Sept. 1643 waren overeengekomen. Hooft stuurde nu 13 Juni 1645 aan De Vries eene beëdigde verklaring om bij het Hof, of waar het zou behooren, in te leveren.

Waarschijnlijk is er door bemiddeling van den Raadsheer Cornelis Kinnema eene schikking tot stand gekomen. Het einde was, dat Hooft 24 Juli 1646 aan den advocaat Sprong stukken stuurde voor het opmaken van een nieuwen koopbrief, en dat hij 8 Aug. aan De Vries en Sprong berichtte wat hem met de erfgenomen van Reen wedervaren was en wat zij hem betaald hadden.

Ten slotte heeft Hooft dus geen geldelijk nadeel geleden. Eerst had hij geld uitgezet tegen 7 % rente. Die interest heeft hij ontvangen, zij het met veel moeite en kosten. Van zijn land kreeg hij vervolgens nog geen 3 % rente, maar na zes jaren verkocht hij het met bijna 50 % winst, al ging ook dat met veel moeiten en kosten gepaard.

Voor de provincie Friesland wordt de rekening minder rooskleurig. Wanneer alle landerijen evenveel onder de waarde verkocht zijn als de hier besprokene, dan heeft de provincie millioenen verloren. Toch was die verkooping eene uitkomst, doordat met de daardoor verkregen kapitalen, die nog geen half procent rente oprachten, zeven-percentsleeningen werden afgelost ¹⁾.

¹⁾ Dat ondanks deze saneering de financiën van Friesland ook later niet altijd even schitterend waren, is zeker wel bekend. In een inventaris van Maart 1745 vind ik b.v. obligatiën van Friesland genoemd, uitgegeven in 1695 en 1697, waarop sedert 1738, dus alweer gedurende zes jaar, geene rente betaald was.

Zij, die vroeger voor een belachelijk lagen prijs de eigendommen der provincie huurden, konden een deel van die winsten behouden door voor geringen prijs die landerijen te koopen. Voor zoover zij daarvoor geen kapitaal hadden, kwamen die landerijen enz. nu in handen van geldbeleggers, zoowel Friezen als anderen. Dat Hooft niet de eenige Hollander was, die daar land had, hebben wij reeds gezien. Maar andere Hollandsche eigenaars weet ik niet te noemen. Alleen weet ik, dat Joost Baek in 1659 nog venen in Friesland had, blijkbaar nog al van beteekenis, want zij worden onder zijne rijkdommen genoemd in één adem met land bij Amersfoort en Kuilenburg en ijzermijnen in Zweden.
